

Голас Радзімы

ВЫДААНЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ
З СУАЯЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ

№ 15 (1073). Красавік 1969 г.

Год выдання 14-ы

Цана 2 кап.

1870
1969

22 КРАСАВІКА—
ДЗЕНЬ
НАРАДЖЭННЯ
ІЛЬЧА

Свет і Ленін

У гэтым супастаўленні Чалавечтва і Чалавека, бадай, ніхто не ўбачыць перабольшвання. Ленін за сваё кароткае жыццё зрабіў так многа, што след яго тытанічнай дзейнасці назаўсёды застанецца ў гісторыі свету. Няма ніводнай краіны на зямлі, ніводнага народа, вялікага ці маленькага, які не адчуў бы на сабе жыватворны ўплыў ленінскіх ідэй. Слушнасьць рэвалюцыйнай марксісцка-ленінскай тэорыі, правільнасьць геніяльных прадбачанняў Ільча даказваецца ўсім ходам гістарычнага развіцця чалавечага грамадства.

А калі і сустрэкаюцца ў наш час адхіленні ад шляху, вызначанага Леніным, адступленні ад яго, то гэта зусім не сведчыць, што ленінізм састарэў. Выключэнні не могуць змяніць сабой правіла, таксама як час не можа змяніць сутнасці марксізма.

— Ленін — гэта сцяг усіх прыгнечаных і залежных народаў, гэта перамога прынцыпаў роўнасці, братэрства, шчасця і міру на зямлі. Ён быў першым мысліцелем, які правільна намаляваў карціну барацьбы народаў за сваё вызваленне. Сёння мы бачым уласнымі вачыма, як здзяйсняецца тое, што было прадказана Леніным: вызваленне народаў ад каланіяльнага прыгнёту, развіццё

СССР і краінамі Азіі і Афрыкі. Мы сталі сведкамі таго, як гэтыя краіны пайшлі па шляху сацыялізму.

Такія думкі аб Уладзіміру Ільчу Леніну і яго вучэнні выказаў студэнт з Судана, які навучаецца ў СССР, Хусейн Махамед Ібрагім. Такія думкі выказваюць простыя людзі і дзяржаўныя дзеячы розных краін свету.

Свет і Ленін. У гэтым супастаўленні двух слоў — адзінства паняцця. Свет прыгнечаных і зняважаных, забітых голадам і галечай, катаваных і дыскрымінаваных вучыцца ў свайго правадыра рваць кайданы няволі, будаваць новае жыццё, нішчыць класавую і сацыяльную няроўнасць і ўсталяваць грамадства справядлівасці.

Яшчэ зусім нядаўна цэлыя кантыненты — Афрыка, Азія, Лацінская Амерыка — стагналі пад цяжкім ботам каланіятараў, якія панавалі з дапамогай хлыста і бібліі. Хлыст прымушаў чорнага ці жоўтага туземца ніжэй гнуцца на полі плантатара, здабываць яму багачы. Біблія — зброя місіянераў — абяцала рабу рай, прынамсі, на тым свеце. Не дзіва, што па колькасці перакладаў на розныя мовы народаў свету біблія займала першае месца.

Думкі Леніна, ідэі і мары яго

працаўнікоў, дайшлі ў самыя аддаленыя і закінутыя куткі планеты. Сёння першае месца па перакладах займае не біблія, а творы Уладзіміра Ільча Леніна. Гэта падлічылі не мы, а міжнародная ўстанова Арганізацыі Аб'яднаных Нацый ЮНЕСКО.

Папулярнасць ленінскіх прац тлумачыцца не проста цікаўнасцю, не модай. Тут закладзены больш глыбокі сэнс. Прагнасьць пазнаць грамадска-гістарычныя працэсы развіцця, перайначыць свет, правільна вызначыць лёс нацыі і дзяржавы — на гэтыя і шмат якія іншыя пытанні сучаснасці шукаюць людзі адказу ў кнігах Леніна. І знаходзяць іх.

Краіны, якія вызваляюцца ад капіталізму і становяцца самастойнымі і незалежнымі, выбіраюць сацыялізм генеральнай лініяй свайго развіцця. У ім бачаць народы неабмежаваны магчымасці для ўздыму нацыі і яе росквіту, для хутэйшага забеспячэння матэрыяльнага дабрабыту і духоўнага росту вызваленага чалавека.

Свет ганарыцца Леніным, павяжае яго імя. Разам з савецкім народам 100-годдзе з дня нараджэння Уладзіміра Ільча Леніна будуць адзначаць народы ўсіх краін. Улічваючы велізарнае значэнне Леніна ў жыцці чалавецтва, у развіцці цывілізацыі і прагрэсу, ЮНЕСКО прыняла рашэнне: 100-гадовы юбілей правадыра і настаўніка працоўных

адзначаць як міжнароднае свята.

Роўна год застаўся да знамянальнай даты, а ўжо сёння ідзе актыўная падрыхтоўка да ленінскіх дзён. Муніцыпальны савет вострава Капры ў Італіі вырашыў у знак пашаны да вялікага рэвалюцыянера і мысліцеля ўзвесці ў гарадскім парку помнік Ул. І. Леніну. У Фінляндыі рыхтуюцца да міжнароднага навуковага сімпозіума «Ул. І. Ленін і пытанні развіцця навукі, культуры і адукацыі». Сімпозіум праводзіць ЮНЕСКО ў красавіку 1970 года. У Мексіцы арганізуюцца лекцыі і выстаўкі, у Польшчы друкуюцца кнігі Леніна, у Балгарыі ствараюцца музеі Ільча.

Урачыста рыхтуецца да свята радзіма Уладзіміра Ільча. Год сёлетні аб'яўлен годам ударнай ленінскай вахты. І мы ганарымся, што ініцыятыву гэту падалі беларусы. Пяць нашых прадпрыемстваў — Мінскі ордэна Леніна трактарны, Беларускі ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга аўтамабільны заводы, Віцебскі дывановы камбінат, Гомельскі завод сельскагаспадарчага машынабудавання і Мінскі завод аўтамабільных ліній — заклікалі працоўных усёй краіны падтрымаць іх пачын. Яны абвясцілі 1969 год годам высокай прадукцыйнасці працы і высокай якасці прадукцыі.

Уся краіна падтрымала заклік беларускіх рабочых. Сёння

на яе прасторах ад Брэста да Уладзівастока, ад Мурманска да Ашхабада ідзе працоўнае змаганне. Гэта не «чарговы прапагандысцкі наступ» камуністаў, не пустыя словы на паперы, як тужацца падаць у сваіх каментарыях высакародны пачын нашы непрыяцелі. Гэта — кроўная справа мас, якія жывуць у дзяржаве сацыялізма, пабудаванай Леніным, і ператвараюць на яе задумы і планы свайго правадыра.

Падрыхтоўка да ленінскіх дзён ужо дала плённыя вынікі. З'явіліся новыя творы літаратуры, музыкі, кіно. Нядаўна беларускі кампазітар М. Аладаў напісаў сімфанічную пазму «Народ і правадыр»; Я. Цікоці закончыў оперу «Заранка» — пра інтэлігенцыю 1914—1920 гадоў і яе прыход ў рэвалюцыю; Ю. Семаняка стварыў некалькі песень, прысвечаных ленінскаму юбілею.

Ленін, яго палымая рэвалюцыйная дзейнасць, яго сціплае асабістае жыццё — тэма даследаванняў філосафаў і эканамістаў, літаратараў і гісторыкаў, кінематаграфістаў і паэтаў розных народаў свету.

Свет і Ленін. Як вялікі Праметэй, ён даў свету нягасны агонь праўды; гэты ачышчальны агонь адраджае да жыцця народы, якія гібелі ў цемры, асвятляе ім шлях у будучыню. Свет, удзячны гэтаму Чалавеку з душой Праметэя, ніколі не забудзе яго імя. Свет шануе Леніна.

«ДУШОЮ

ЗВЯЗАНЫ

3 РАДЗІМАЙ»

У снежні мінула года Беларускай ССР адзначала свой залаты юбілей. 50-годдзю рэспублікі былі прысвечаны вялікія ўрачыстасці, якія праходзілі па ўсёй Беларускай зямлі.

Светлы дзень сваёй Бацькаўшчыны святкавалі і яе верныя сыны, што жывуць у розных кутках свету. Якраз, напярэдадні знамянальнай даты ў Таронта выйшла ў свет кніжка генеральнага сакратара Галоўнага праўлення Федэрацыі рускіх канадцаў Рыгора Акулевіча «50 год Беларускай рэспублікі». У пачатку яе, пасля прадмовы аўтара, змешчана прывітанне Радзіме — «Расцвітай, Беларусь!», — падпісанае членамі Галоўнага праўлення, праўленнямі аддзелаў ФРК, сотнямі нашых суайчыннікаў, якія жывуць у Канадзе.

Я не магу ўтрымацца, каб не прывесці тут хоць колькі радкоў з гэтага дакумента, напоўненага шчырасцю пацуду да свайго народа, падрабнай горадасцю за сваю Радзіму і непахіснай верай у яе шчасліваю будучыню.

«Воляю лёсу па многіх прычынах мы адарваны ад вас, дарагія браты і сёстры, — гаворыцца ў прывітанні, — але нашы думкі і мары часта імчацца да родных мясцін, дзе мы нарадзіліся, выраслі, дзе ўпершыню вымавілі самае дарагое, усеабдымнае слова **МАЦІ**. Як любоў да роднай маці, так і любоў да **МАЦІ-РАДЗІМЫ** кожны з нас пранясё да канца дзён сваіх».

Сама кніжка ўжо з'яўляецца сціплым выразам гэтай светлай і глыбокай сыноўскай любові аўтара да сваёй маці-Беларусі. Не магла яна ў свой час даць не толькі шчасця, але нават і прытулку тысячам сваіх дзяцей, якія, як і малады Рыгор

Акулевіч, вымушаны былі праліваць свой пот на чужым полі, набіваць мазалі крывавыя дзеля чужога дабрабыту. І тым большая горадасць гэтых людзей, якіх мы называем старымі эмігрантамі, за шчаслівы сённяшні дзень Беларусі.

Аўтар ставіць сваёй мэтай напаміны выхадцам з Беларусі пра цяжкі і слаўны шлях, які прайшоў наш народ, напаміны пра «страшныя злачынствы здраднікаў, якія разам з чужаземнымі фашыстамі паднялі руку на свой народ». На працягу амаль ста старонак Рыгор Раманавіч паслядоўна выконвае пастаўленую задачу. У гэтым — галоўная каштоўнасць яго працы.

Відаць, і сёлета збіраўся дзе-небудзь у Нью-Йорк ці Таронта цені мінулага, каб адзначыць «Акт 25 сакавіка» — гэтую хімеру беларускіх буржуазных нацыяналістаў. Усё сваё жыццё яны, як той рак, паўзлі задам наперад. Ліхаманкава чапляючыся за кола гісторыі, яны натужліва націналіся, каб павярнуць яго назад. Пігмеі думкі і палітычныя балбатыны і сёння не пакідаюць трызніць аб тым, што яны яшчэ вернуцца на Беларусь, каб сеці на шыю рабочаму і сялянцу. Яны не зракліся сваёй здрадніцкай прафесіі, а толькі перамянілі гаспадароў і чакаюць, як тараканы, забіўшыся ў шчыліны, чакаюць ночы. Часам яны адважваюцца выпізаць на свет божы, каб зрабіць чарговую ваяўнічую заяву, каб даць людзям знаць аб сабе: не перавялася яшчэ на зямлі нечысць.

У Вінпегу жыве былы кат Калдычоўскага лагера смерці Уладзімір Гуцько. Летась на зборшчы ўсё з поваду таго ж «Акта» Гуцько, верховод вінпегскай групы «вызвольнікаў», даў інтэрв'ю рэпарцёру мясцовай канадскай газеты «Фры прэс».

Г. АКУЛЕВИЧ
50 ЛЕТ
БЕЛОРУССКОЙ
РЕСПУБЛИКИ

Вокладка кніжкі Рыгора Акулевіча «50 год Беларускай рэспублікі».

Ён раскаваў, як «любіць» беларускі народ і нават марыць яго «вызваліць». На пытанне рэпарцёра, якім чынам, ён адказаў: «Адзіны шлях вызвалення — трэцяя сусветная вайна».

Дзіва што! Такім паўзунам, як Гуцько, Рагуля, Гутырчык, што набілі сабе руку, дапамагаючы фашыстам усталёўваць «новы парадак» на савецкай зямлі, і сёння мроіцца «вызваленая» Беларусь не іначай, як пакрытая густой сеткай канцэнтрацыйных лагераў, у якіх яны, гутырчыкі ды гуцько, вершаць суд.

На аснове гістарычных дакументаў і неабвержных фактаў Рыгор Акулевіч раскрывае перад чытачом сапраўдны твар тых, хто яшчэ сёння імкнецца схавачь зварыны выскал пад маской праўдалюба, змагаючыся за народную справу. Сёння, заўважае аўтар, кучка памешчыкаў і кулакоў, якая апынулася на сметніку за граніцай, імкнецца пераканаць увесь свет, што «гэта яна і цара скінула, і фронт разваліла, і ледзь не ўсю рэвалюцыю здзейсніла». Але вось бальшавікі перашкодзілі ім давесці да канца задуманае.

Яны хочучь даказаць недаказальнае. Нібыта народ беларускі ішоў за памешчыкам Скірмунтам і царскім палкоўнікам Езавітавым, а не за Леніным. За Астроўскім і Абрамчыкам, а не за партызанамі і падпольшчыкамі, за Камуністычнай партыяй. Але як жа тады перамаглі бальшавікі, адны, без народа? Якім чынам існуе ў Беларусі

Ужо другую палавіну стагоддзя ўлада Саветаў?

Якая ж была (ды і застаецца) сапраўдная мэта тых, хто сёння носіцца з пажоўклым ужо і патрапаным «Актам 25 сакавіка»? «Галоўнае пытанне для гэтых «прадстаўнікоў» Беларускага народа было, — адказвае аўтар брашуры, — адарваць беларускія землі ад рэвалюцыйнай Расіі і стварыць «незалежную» беларускую памешчыцкую (падкарэслена мною. — В. М.) дзяржаву». Таму не дзіва, што галоўным тэзісам праславуэтага «Акта» было абвясчэнне так званай «свабоднай» Беларускай рэспублікі, якая «парывае ўсе сувязі з Расіяй».

Усе сацыяльныя, усе класавыя праблемы адступілі на другі план. Усё было падпарадкавана здрадніцкай нацыяналістычнай мэце: абы з кім, толькі не з Расіяй.

Калі па несправядліваму Рыжскаму дагавору Заходняя Беларусь апынулася пад адміністрацыйнай буржуазна-памешчыцкай Польшчы, беларускія нацыяналісты не тужылі пра яе лёс. Наадварот, яны дакаралі Пінсудскага, што той не прыхпінуў усю Беларусь. Іх «нацыянальная» пазіцыя, такім чынам, поўнацю супадала з пазіцыяй польскага памешчыка.

Рыгор Акулевіч прыводзіць словы Якуба Коласа аб беларускіх буржуазных нацыяналістах, сказаныя ім у часе сустрэчы з аўтарам кнігі ў Мінску ў 1955 годзе: «Гэтыя людзі носяць на сваёй шыі цяжкі камень. Яны хацелі б зваліць яго на шыю ўсіх людзей. Але трэба зрабіць так, каб гэты камень пацягнуў у вёр іх саміх».

Каб набіць сабе цану, гэтыя людзі не грэбуюць нічым — ні правакацыяй, ні здрадай, ні шантажом, ні фальсіфікацыяй. І цяпер яшчэ яны час ад часу пускаюць у абарачэнне фальшывую манету — нібыта Янка Купала, Якуб Колас і іншыя кавалеры беларускай культуры, якіх любіць і паважае ўвесь народ, у душы былі згодні з пазіцыяй нацыяналістаў.

Аўтар не пашкадаваў старонак, каб прывесці шмат вызначаных класікаў беларускай літаратуры аб іх стаўленні да нацыяналістаў, аб тым, як цэнім мы дружбу з вялікім рускім народам. Як толькі не імкнуцца здраднікі ўзвалічыцца ва ўласных хаця б вачах, чым не спекулююць дзеля гэтага! Але яны «ніколі не мелі і не будуць мець ніякага значэння ў лёсе беларускага народа».

Да гэтага вываду аўтара можна дадаць яшчэ адзін. Ён выцякае з усёй кніжкі: буржуазныя нацыяналісты не мелі і не будуць мець ніякага ўплыву ў асяроддзі старой эміграцыі. Людзі, якія выехалі з Беларусі ў пошуках хлеба і працы, і тыя, хто без агляду бег на захад разам з адступаючымі немцамі, баючыся гневу народнага, не могуць мець нічога агульнага. (Мы не хочам пакрыўдзіць тых з перамешчаных асоб, у каго чыстыя сэрца і рукі).

Нашым беларусам, што жывуць за межамі Бацькаўшчыны, дарага ўся Радзіма. Але кожнаму самы блізкі той куток, дзе ён нарадзіўся і вырас. Рыгор Акулевіч трапіў у Канаду з былой Заходняй Беларусі, са Слонішчыны. Сваёй старонцы ён прысвяціў лепшыя радкі брашуры.

Апісваючы нялёгкую долю селяніна, якога бязлітасна эксплуатаваў памешчык, з якога здэкаваўся паліцэйскі і да якога з пагардай ставіўся чыноўнік, Рыгор Раманавіч паказвае, як спелі гронкі гневу, як расло імкненне народа Заходняй Беларусі далучыцца да сваіх братоў і жыць у адзінай савецкай дзяржаве. Добрае слова сказана, і дарэчы сказана, пра Грамаду, пра яе прагрэсіўную дзейнасць, пра лёс яе кіраўнікоў.

Душою звязаны з Радзімай, аўтар радуецца разам з намі яе здабыткам, яе прагрэсу. Ён не аднойчы быў у Беларусі і многае пабачыў на ўласныя вочы. Першы візіт быў у цяжкую для нас пару. 1947 год. Мінск у руінах.

«У той час, — піша Рыгор Акулевіч, — у морозны студзень, мінчане жылі ў палатках, у адкапаных і наспех расчышчаных сутароннях. Дымкі струменіліся з нейкіх нор, з самых неверагодных месцаў».

Але ўжо тады на ўскарыне беларускай сталіцы раслі падмуркі Мінскага трактарнага... Цяпер Мінскі трактарны ведаюць ва ўсім свеце.

У прадмове да брашуры аўтар піша: «Хай гавораць факты». Сапраўды, факты на многае адкрываюць чытачу вочы. Але яны страцілі б палавіну сваёй вартасці без стаўлення да ўсяго, што адбылося з Беларуссю і ў Беларусі, самога аўтара — добрага публіцыста, страшнага патрыёта Радзімы, якому аднолькава дарагія і яе гісторыя і яе будучыня.

В. МАЦКЕВІЧ.

КАНЦЭРТ У ГАМІЛТОНЕ

Вось ужо на працягу 20 год мы прымаем у сябе гасцей — хор Федэрацыі рускіх канадцаў з Таронта. Такія сустрэчы сталі добрай традыцыяй. 2 сакавіка ў нас адбыўся канцэрт-прыём у Рускім народным доме. Ён быў прысвечаны ўрачыстаму святкаванню 50-годдзя Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі.

Задоўга да пачатку канцэрта зала была запоўнена публікай. Госці былі з Ст. Кетрынс, Ніягара-он-дэ-Лэйк і іншых гарадоў.

У дзве гадзіны дня адкрылася заслона, і публіка бурнымі апладысмантамі сустрэла таронцкі хор, апрануты ў маляўнічыя касцюмы. Сакратар нашага аддзела ФРК Пётр Кухцей знаёміць публіку з кіраўніком хору Ганнай Шворак, канферансье Шурай Юроўскай, акампаніатарам Уладзімірам Расюком.

Хор пачаў выконваць блізкія нашаму сэрцу народныя песні на беларускай мове: «Бабуленька», «Ой, бярозы ды сосны», «Ой, ляцелі гусі з броду», «Купалінка». Група дзяўчат выконвае выдатны беларускі танец «Бульба». Публіка ўзнагароджвае выканаўцаў дружнымі апладысмантамі.

Пасля першага аддзялення канцэрта выступіў з дакладам генеральны сакратар Галоўнага праўлення ФРК Р. Акулевіч. Ён коротка раскаваў аб гісторыі беларускага народа, аб яго барацьбе з заваўнікамі, аб велізарным укладзе яго ў разгром фашызму, аб беларускіх здрадніках, якія дапамагалі знішчаць беларускі народ, а цяпер называюць сябе «патрыёт»

тамі, аб аднаўленні пасля вайны спустошанай Беларусі.

Была аднагалосна прынята прысутнымі прапанова паслаць у Мінск прывітанне беларускаму народу з 50-годдзем яго дзяржавы.

«Мы радуемся вашым велізарным дасягненням ва ўсіх галінах жыцця, — гаворыцца ў віншаванні. — Мы ганьбім усіх, хто разам з фашыстамі знішчаў беларускі народ. Мы жадаем вам вялікіх поспехаў у вашай працы. Няхай вашы поспехі ў эканоміцы, навуцы, тэхніцы і культуры, у развіцці дружбы з народамі іншых краін будуць укладам у забеспячэнне міру на зямлі. Мы будзем аддаваць усе нашы сілы для гэтай жа мэты».

У другой палове канцэрта Вольга Шумік, Розмары Ткач, Тамара Кузьменка і Вікторыя Якубава выканалі песню «Каліна красная», група дзяўчат — танец-карагод.

У заключэнне змешаны хор праспяваў «На закате», «Белым снегом», «Русские снега», «Урожайная» і беларускую песню «Бывайце здаровы».

Пасля канцэрта ўсе селі за багата ўбраныя сталы і пачаставаліся выдатнай беларускай вачэрай, прыгатаванай нашымі жанчынамі. За вачэрай выступіла з кароткім словам наша Люба Халецкая ад гамільтонскага аддзела ФРК. Яна падзякавала ўдзельнікам хору і танцавальным групам за іх прыезд у Гамільтон і запрасіла прыязджаць яшчэ.

Канада.

М. АНІШЧУК.

Гродзенскі абласны гісторыка-краязнаўчы музей карыстаецца вялікай папулярнасцю ў мясцовых жыхароў і ў шматлікіх гасцях горада на Нёмане. У гэтым музеі, размешчаным у старажытным замку, сабрана вялікая колькасць матэрыялаў, якія асвятляюць гісторыю горада. Юным наведвальнікам музея больш за ўсё падабаецца багацейшы аддзел прыроды. **НА ЗДЫМКУ:** адзін з экспанатаў аддзела.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

НА ЭКРАНЕ ЛЕНИН

Когда заходит речь о киноленинине, обычно первыми ее произведениями называют фильмы «Ленин в Октябре» и «Ленин в 1918 году». Между тем фактически она много «старше» и охватывает всю историю советской кинематографии.

Киноискусство революции, как известно, начиналось с хроники. В пору, когда еще не пришло время создания больших художественных фильмов, отражающих с коммунистических позиций революционное развитие действительности, кинодокументалисты уже вели экранную летопись революции. 26 октября 1917 года они запечатлели Дворцовую площадь и баррикады у Зимнего дворца, которые прошедшей ночью были взяты штурмом. Они снимали отpravку красноармейцев на фронт и заседания съездов Советов, первые коммунистические субботники и парад вооруженных рабочих на Красной площади, заводские митинги и лихие атаки красной конницы. Фиксируя важнейшие события своего времени, они несколько раз снимали В. И. Ленина, оставив нам и грядущим поколениям бесценные кинодокументы, запечатлевшие живой и неповторимый облик Ильича.

К десятилетию революции выходит картина «Октябрь». В ней Сергей Эйзенштейн делает первую попытку воссоздать образ Ленина средствами художественного кино — в эпизоде у Финляндского вокзала в роли Ильича был снят уральский рабочий Никандров, внешне очень на него похожий.

В канун двадцатой годовщины Октября на экранах появляется фильм Михаила Ромма «Ленин в Октябре» (сценарий Алексея Каплера). Затем выходит на экран «Ленин в 1918 году» Михаила Ромма и «Человек с ружьем» Сергея Юткевича (сценарий Николая Погодина). В фильме Ромма образ Ленина создает артист Борис Щукин, в фильме Юткевича — Максим Штраух.

Таковы первые главы киноленинаны. В них отчетливо обозначились основные направления творческого поиска советских кинематографистов, определились главные принципы художественного воплощения образа Ленина, сохраняющие свое живое значение по сей день. В фильмах Михаила Ромма и Сергея Юткевича Ленин показан как подлинно народный вождь. Связь с массами, умение учиться у масс и выражать их волю, соединение теории и практики в последовательно революционной политике — все эти черты и особенности Ленина правдиво раскрываются в действии — как внутренняя его суть.

Экранная ленинана, при всей специфичности ее темы, подвластна общим законам искусства. В каждом фильме неизбежно проявляются убеждения и взгляды автора, его художественные устремления, индивидуально выражающие влияние времени, влияние общества, которое питает искусство идеями и опытом своей социальной практики.

Сказанное не означает, что художник имеет моральное право кронтить и перекаривать историю на потребу текущих полемик: конъюнктурное переименование исторических событий несовместимо с подлинным искусством. Речь идет о другом. Современность читает всю книгу истории, но разные ее страницы с неодинаковым вниманием. Время диктует искусству свои задания. Ленинский фильм, если это настоящее произведение искусства, — всегда

Александр КАРАГАНОВ,
секретарь Союза
кинематографистов СССР

оружие в борьбе, всегда современен, а не музейен.

Давно уже замечено, что для многих фильмов шестидесятых годов характерно стремление к документальной достоверности в изображении жизни, к углубленному исследованию характера человека в индивидуально неповторимых движениях его мысли и чувства. Эти особенности современного киноискусства по-своему отражаются и в новейших произведениях киноленинаны.

Фильм «Ленин в Польше» (сценарий Евгения Габриловича и режиссера-постановщика Сергея Юткевича) построен как монолог Ленина: мы видим на экране действующих лиц фильма, но не слышим диалогов — о всем происходящем рассказывает Ленин (артист Максим Штраух). Авторы фильма используют столь необычную форму его построения для того, чтобы найти новые возможности углубления в характер, чтобы полнее показать внутреннюю логику раздумий Ленина — вождя и теоретика революции. В фильме воссоздается сам ход ленинской мысли на пути к известному выводу о превращении войны империалистической в войну гражданскую. Освещенные ленинской мыслью события начала мировой войны предстают на экране в сложной диалектике их реальных взаимосвязей.

С большим успехом в Советском Союзе и за рубежом прошли фильмы Марка Донского «Сердце матери» и «Верность матери» (авторы сценария Зоя Воскресенская и Ирина Донская). Свойственное Донскому умение быть очень конкретным и поэтичным в изображении жизни (вспомним его фильм «Детство Горького» и «Сельская учительница») помогло ему создать глубокий и обаятельный образ матери Ленина (артистка Елена Фадеева), очень достоверно показать семью, в которой рос будущий вождь.

Стремление современного искусства к анализу жизни, отражающее особенности нынешнего развития советского общества, отчетливо проявилось в работе сценариста Михаила Шатрова и режиссера Юрия Карасика над фильмом «Шестое июля».

В фильме есть многие признаки исторической хроники: драматические события июля 1918 года воссоздаются последовательно — час за часом. Время и обстоятельство действия точно обозначаются надписями, предваряющими каждый новый эпизод. Самой манерой съемки (оператор Михаил Сулов) создатели фильма стремятся сблизить художественную картину с документальной.

Но при всем пристрастии к хронике, к документу авторы

фильма не только напоминают о фактах — они воссоздают ход борьбы большевиков и левых эсеров во всем ее драматизме, заставляя зрителя переживать когда-то происшедшие события как совершающиеся на наших глазах, в нашем присутствии и — так и хочется сказать — с нашим участием. Хроника органично переходит в драму. На первый план выдвигается не пересказ событий, а кинематографическое раскрытие характеров в напряжении борьбы.

Сюжет фильма охватывает всего лишь одни сутки. Экранное действие напряжено до предела. По ходу фильма восставшие левые эсеры приближаются к Кремлю, их снаряды рвутся уже на площади перед окнами кабинета Ленина. Решение о мерах по ликвидации восстания приходится принимать тут же — времени на их детальную разработку и обсуждение не остается. Однако каждое из принимаемых Лениным решений оказывается очень точным, каждое указывает наилучшие пути действия. Тут «работают» не только короткие минуты раздумий того июльского вечера, — «работает» вся жизнь революционного вождя. В его действиях воплощается стратегия и мастера революции. Гений Ленина на этот раз проявляется в быстроте точных решений. Юрий Каюров играет Ленина, сосредоточенного на одном, — напряженного, как сжатая пружина, очень строгого, сурового, беспощадного. В каждом его слове, в каждом распоряжении ощущается непреклонная твердость.

Оставаясь верным фактам истории, фильм активно включает в нынешнюю идейную борьбу. В Марии Спиридоновой и ее единоверцах мы отчетливо распознаем черты той мелкобуржуазной революционности, которая способна на самые опасные колебания, черты левацкого авантюризма, склонности к громкой фразе, игнорирующей практику, узколобой догматизм сектантов и раскольников.

В фильме раскрывается сила революционного реализма ленинской мысли, ленинской политики.

У каждого советского человека есть свое представление о Ленине. У одних оно рождено давними встречами, воспоминаниями о виденном и пережитом, у других сложилось по ленинским книгам, статьям, речам, письмам, по воспоминаниям очевидцев и фотографиям, — каков бы ни был его источник, оно бесконечно дорого каждому. Поэтому художник не может, не имеет права забывать о том, как глубоко отзывается в душе советского человека появление Ленина на экране. Если в искусстве качество всегда предпочтительнее количества, то в данном случае этот закон приобретает особую непререкаемость.

(АПН).

Пятрўсць БРОўКА

Иду за ім...
За кожным следам.
За кожным за яго радком.
Зной я ў Пароніне. Наведаў
Гураўльскі знаны, смольны дом.

Стаю.
Схіліўся за парогам.
Нібы ягоны голас чуць,
Дзе ён спыняўся ненадоўга
Прад тым, як свет
ускальхнуць.

І ўскальхнуў...
А сэрцу горна,
І ўсім вядома вам—чаго—

ІДУ ЗА ІМ

І я зайздросічу жоўтым
бёрнам.
Што чулі, бачылі яго.
А на двары —
Натоўпам тыя,
Што назаўжды з'яднаны з ім.

І гучна польскае «Нех жые!»
Да слоў яго пры доме тым.
І вера моцная
У народзе —
Як лету скорыцца зіма,
Што ён і сёння ў свеце
ходзіць...
Чакайце, дзе яшчэ няма!

РАСКАЗВАЮЦЬ МАРКІ

Вобраз Ленина — правядыра працоўных усяго свету, стваральніка і кіраўніка першай у гісторыі чалавечтва сацыялістычнай дзяржавы — на паштовых марках з'явіўся ў пачатку 1924 года. 27 студзеня ў 4 гадзіны дня — у дзень і гадзіну пахавання Уладзіміра Ільіча — на цэнтральным тэлеграфі і ў паштовых аддзяленнях пры чыгуначных вакзалах Масквы паступілі ў абарачэнне першыя маркі з партрэтам Ул. І. Ленина (гл. першую ў верхнім радзе).

У студзені і чэрвені 1925 года было выпушчана 12 марак, прысвечаных Леніну. На васьмі адлюстраваны Маўзалей ля Крамля, а на чатырох марках партрэт Ленина (адна з гэтых марак — у верхнім радзе трэцяя злева). У 1926—29 гг. выпуск марак гэтага ўзору быў паўтораны, але побач з ім з'явіліся і новыя. Яны сталі цяпер рэдкасцю, і нямногія філатэлісты маюць іх у сваіх альбомах. Маркі, прысвечаныя жыццю Ул. І. Ленина, выпускаліся ў 1932, 34 і 38 гадах. Самая шматлікая серыя выйшла ў лістападзе 1934 года пад назвай «10 год без Ленина».

У каталогу марак СССР налічваецца больш 30 паштовых міліяўнаў з фотопартрэтамі Ільіча. Калі гэта фатаграфія, то, відаць, кожная з іх зроблена ў які-небудзь пэўны дзень. Адным з такіх дзён было 16 кастрычніка 1918 года. У гэты дзень старэйшы майстар савецкага фотамастацтва П. Оцуп фатаграфавалі Ленина ў яго рабочым кабінце ў Крамлі. «Аднойчы, — расказвае ў сваіх успамінах П. Оцуп, — рабілі мы цікавы альбом, прысвечаны жыццю братніх рэспублік, і я прынес паказаць Леніну гатовыя здымкі. Яны спадабаліся Уладзіміру Ільічу. У канцы гутаркі я папрасіў дазволу Уладзіміра Ільіча сфатаграфавать яго.

— Каго, мяне? — здзіўлена ўсклікнуў ён. — Каму гэта партрэтна? Здымайце лепш масы!

Я пачаў настойваць.

— Ну, добра, што з вамі зробіш, — згадзіўся Ленин. — А пакуль вы рыхтуеце апарат, я пачытаю «Правду».

Апарат у мяне быў ужо зараджаны, і я непрыкметна зрабіў тры здымкі. Пасля гэтага папрасіў Уладзіміра Ільіча спецыяльна пазіраваць для партрэта. У той дзень я зрабіў дзевяць фатаграфій Ленина. Калі я прынес іх Уладзіміру Ільічу, Ленин быў здзіўлены, убачыўшы на адным з іх сябе за чытаннем газеты. Я растлумачыў, як усё было. Ленин расмяяўся і сказаў:

— Вось які вы небяспечны народ — фатографы...

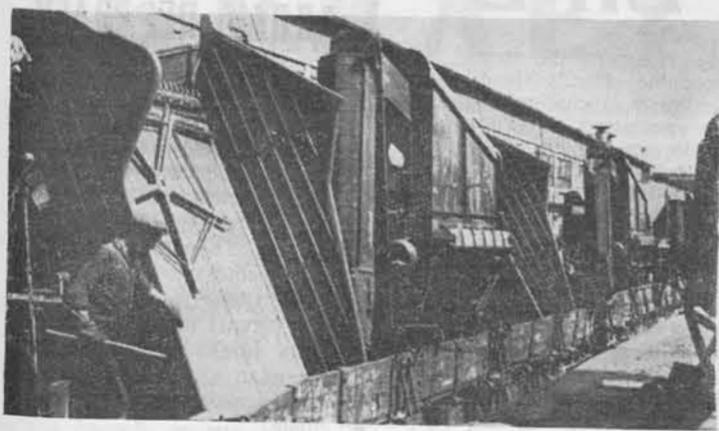
З гэтых дзевяці здымкаў чатыры аказаліся рэпрадуцыраванымі на паштовых марках. Яны былі выпушчаны да 75-годдзя з дня нараджэння Ленина ў верасні 1945 года (гл. маркі першую і другую ў другім радзе і другую ў трэцім радзе). Цікавая гісторыя фатаграфіі, якая адлюстравана на марцы, выпушчанай ў 1945 годзе (чацвёртая злева ў другім радзе). На ёй мы бачым Ул. І. Ленина на прагулцы ў двары Крамля пасля выздараўлення. Гэта было 23 верасня 1918 года. Кінааператары А. Вінклер і В. Бяляеў, запрошаныя В. Бонч-Бруевічам, стараючыся быць незаўважанымі, пачалі здымку. Уладзімір Ільіч, аднак, выявіў іх і толькі пасля таго, як даведаўся, што аператары дзейнічаюць па просьбе рабочых, дазволіў закончыць здымкі.

У нас у Мінску на плошчы, якая носіць імя правядыра, стаіць помнік Леніну — аўтары скульптар М. Манізер і архітэктар І. Лангбард. Ён адлюстраваны на марцы, выпушчанай у 1959 годзе ў гонар 40-годдзя БССР (другая справа ў другім радзе).

За апошнія 20 год ленинская тэма ў філатэліі пераступіла граніцы нашай Радзімы. Больш чым у 15 краінах выйшлі маркі з партрэтамі Ільіча. Геаграфія філатэлістычнай ленинаны шырыцца.

А. БЕЛАУСАУ,

складанай тэхнікі. У нас поўнаасцю механізаваны апрацоўка глебы, сяўба збожжавых, кукурузы, цукровых буракоў.

Я прывяду як прыклад гаспадарку калгаса імя Гастэлы Мінскага раёна. У ёй адной звыш 40 трактараў, 11 самаходных камбайнаў. Ёсць свая механічная майстэрня, дзейнічае механізаваны ток з магутнай зернесушылкай.

Цяпер мы самі забяспеч

ваем сябе многімі неабходнымі сельскагаспадарчымі машынамі. Нам няма патрэбы ўвозіць іх з-за мяжы. Трактар «Беларусь» вядомы ў больш як пяцідзесяці краінах свету. Ён выдатна працуе на нашых палях. Сёння заводы рэспублікі выпускаюць сельскагаспадарчыя машыны і абсталяванне прыкладна 20 назваў. «Бабруйсксельмаш», «Гомсельмаш», «Лідсельмаш», «Мазырсельмаш», Магілёўскі завод

пад'ёмна-транспартнага абсталявання пастаўляюць тэхніку ў вёску.

У бліжэйшыя гады намечана накіраваць ў гаспадаркі рэспублікі 87 тысяч трактараў, 19,4 тысячы збожжавых камбайнаў, 42 тысячы грузавых аўтамабіляў, 4,5 тысячы экскаватараў, 18,6 тысячы трактарных прычэпаў і многа іншай тэхнікі.

Высокая тэхнічная аснашчанаць сельскай гаспадаркі дае выдатныя вынікі. Давайце зноў звернемся да лічбаў. Пасяўныя плошчы за гады Савецкай улады павялічыліся ў 1,4 раза, ураджайнасць збожжавых вырасла ў 1,6 раза, бульбы — больш чым удвая. Вытворчасць мяса ўзрасла амаль у 2,5 раза, а малака і яек — амаль у тры разы.

Кожнаму зразумела і тое, што ад тэхнікі толькі тады можна мець поўную аддачу, калі яна будзе ў руках кваліфікаваных механізатараў. У сельскай гаспадарцы рэспублікі працуе 121 тысяча механізатараў і каля 40 тысяч спецыялістаў з вышэйшай і сярэдняй сельскагаспадарчай адукацыяй. У Бела-

русі ёсць 4 вышэйшыя, 28 сярэдніх і 18 навукова-даследчых сельскагаспадарчых інстытутаў, вучылішчаў, устаноў і вопытных станцый, вялікая сетка курсаў і прафесіянальных школ. Зараз нават цяжка пералічыць усе прафесіі, народжаныя калгасным ладам. Трактарыст, камбайнер, шафёр, электрык, механік, слесар, токар...

Прышла механізацыя і на жывёлагадоўчыя фермы. У саўгасах і калгасах на фермах устаноўлена 80 тысяч машын 75 назваў.

Комплексная механізацыя фермы буйной рагатай жывёлы дазваляе даярчы абслугоўваць 50 кароў, адзін работнік можа адкормліваць 500 і больш свіней.

Створаны таксама і вузкі спецыялізаваныя птушкафабрыкі, гаспадаркі, якія займаюцца адкормам буйной рагатай жывёлы, племянныя заводы. Аднаведна спецыялізацыі распрацоўваецца і комплекс механізмаў.

Паспяхова развіваецца ў рэспубліцы электрыфікацыя

сельскай гаспадаркі. Зараз усе калгасы і саўгасы атрымліваюць электраэнергію ад дзяржаўнай энергасістэмы. Электрыфікавана 93 працэнты двароў сельскіх жыхароў. Суцэльную электрыфікацыю вёскі намечана завяршыць к 1970 году. К гэтай ж часу ў сельскай гаспадарцы будзе працаваць 300 тысяч рухавікоў — у сярэднім па сотні на адну гаспадарку. Ужыванне электраэнергіі калгасамі і саўгасамі павялічыцца ў чатыры разы. А яшчэ праз дзесяць год у большасць вёсак прыйдзе газ і водаправод.

Не падобна сённяшняй беларускай вёска на ранейшую, дарэвалюцыйную. Асабліва цяжка пазнаць яе тым, хто пакінуў яе 50 і больш год таму назад. Па-новаму жывуць людзі, змяніўся характар іх працы, іх інтарэсы і запатрабаванні.

Нашы здымкі зроблены на пагурачных пляцоўках Мінскага трактарнага завода і «Гомсельмаша».

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

САЛДАТ ЛЕНИНСКАЙ ГВАРДЫ

Сям'я Паповых лічылася адной з самых бедных у сяле Кароўкі, што на Разаншчыне. Перабіваўся з хлеба на квас. І вырашыў Пётр Папоў пайсці на заробкі. Паступіў ён на завод сельскагаспадарчых машын у Люберцах, невялікім гарадку непадалёку ад Масквы. Пачаў вучыцца на токара. «З першага заробку купіў сабе суконную паддэўку, паркалёвую кашулю, хромавыя боты і каб стаць, «як усе», да ранку прасядзеў у бруднай карчме», — успамінае Пётр Архіпавіч.

На наступны дзень галава была цяжкая, як медны кацёл. На заводзе падышоў да Пятра стары рабочы Сцяпан Іванавіч, «баця», як клікалі яго ўсе, і сказаў: «Ты, Пятро, хоць і спраўны работнік, але, шчыра кажучы, не туды ідзеш, не з намі, рабочымі. Прыходзь лепш да мяне ўвечары, паталкуем».

У яго хаце хлопец пачуў шмат новага: пра рабочае братэрства, пра людзей, якія думаюць аб лепшай будучыні для працоўных. Тут для яго ўпершыню прагучала незнаёмае слова «забастоўка».

А неўзабаве і сам Пётр пазнаў, што за гэтым словам хаваецца. За ўдзел у забастоўцы на Любарэцкім заводзе паліцыя арыштавала 65 чалавек, і сярод іх быў Пётр Папоў. Так атрымаў ён «баявое хрышчэнне».

Восенню грозная 1917 года ўступіў Пётр Архіпавіч у партыю большавікоў, з 300-мі любарэцкімі добраахвотнікамі дапамагаў рэвалюцыйным рабочым Масквы ў ноч з 25 на 26 кастрычніка ўстаўляць уладу працоўнага народа. У тую ж ноч, хаваючыся ў гніўных таварышаў, пакляліся рабочыя мацаваць гэтую ўладу.

Пётр Папоў сваю клятву выканаў. 14 чэрвеня 1918 года пайшоў ён ваяваць на Заходні фронт. Быў камсарам 477-га стралковага палка. Так упершыню трапіў ён у Беларусь. Тут атрымаў першую высокую ўзнагароду — ордэн Чырвонага Сцяга за ўдзел у налёце на размяшчэнне беларускай дывізіі ў невялічкім беларускім мястэчку Глыбокае, дзе было захоплены каля 1000 палонных і многа тэхнікі.

А потым... Паўднёва-Заходні фронт, легендарная 1-я Конная армія Будзёнага, куды Папоў быў прызначан камісарам брыгады. Гналі Врангеля, білі махноўцаў, штурмавалі Перакоп. А ў перапынках паміж баямі камісар Папоў гутарыць з салдатамі, улівае ў іх душы частку сваёй веры ў правату рабочай справы. Часам на такія гутаркі заходзіў Мікалай Астроўскі, начальнік палітдзела дывізіі. «З якім хваляваннем чытаў я потым кнігу «Як гартавалася сталь», успамінаючы гэтага выдатнага чалавека», — кажа Пётр Архіпавіч.

З фронту Папова накіравалі дэлегатам на X з'езд партыі з правам дарадчага голасу. Там, на з'ездзе, ён бачыў Леніна — чалавека, з імем якога ішлі ў бой салдаты рэвалюцыі.

Радзіма высока ацаніла справы свайго вернага сына. Да 50-годдзя Савецкай улады Пётр Архіпавіч быў узнагароджаны ордэнам Леніна, а да юбілею Савецкай Арміі — медалем «50 год Савецкай Арміі».

З 1947 па 1960 год працаваў Пётр Архіпавіч на Мінскім аўтазаводзе, у аддзеле капітальнага будаўніцтва. І не раз рэспубліка, за якую ён змагаўся і на карысць якой працаваў, адзначала яго заслугі. Дзве Граматы Вярхоўнага Савета БССР беражліва захоўвае Пётр Архіпавіч.

Зараз ён персанальны пенсіянер. Часта бывае ў рабочых клубах, школах, на прадпрыемствах, дзе расказвае аб гераічных часах рэвалюцыі.

— І кожны раз, выступаючы, я хвалюся, — гаворыць Пётр Архіпавіч, — таму што абавязаны даць справаздачу за ўсё, што зроблена ў жыцці, перадаць эстафету нашых спраў маладому пакаленню. Калі мяне пытаюць: «Як ваша пакаленне змагло выстаяць у тых суровых гадах? Адкуль чэрпала сілы?» — я адказваю: «Мы жылі і змагаліся так, як вучыла партыя, як падказвала наша рабочае сумленне, як гаварыў Ленін».

В. ДЗІНІНА.

Самалёты авіязвязна Пінскай сельскагаспадарчай авіяцыі, якім камандуе Г. Сарока, у ліку першых на поўдні Беларусі пачалі вясеннюю падкормку азімых культур. Сёння ім трэба апрацаваць 42 тысячы гектараў пасаваў.

НА ЗДЫМКУ: камандзір звяна Г. САРОКА (справа) і камандзір самалёта В. БАШАНКОў перад пачаткам авіяпрацоўкі азімага жыта ў калгасе «Дружба народаў» Пінскага раёна.

Фота І. ЗМІТРОВІЧА.

СЕГОДНЯ В НОМЕРЕ

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

Мир и Ленин. В сопоставлении этих двух слов — единство понятия. Мир угнетенных, забитых голодом и нищетой учится у своего вождя рвать кандалы неволи, строить новую жизнь, уничтожать классовое и социальное неравенство. Сейчас нет ни единой страны, ни одного народа, которые не чувствовали бы на себе животворного влияния ленинских идей. Мысли Ленина, его идеи и мечты не нуждаются в миссионерах. Труды В. И. Ленина, а не библия занимают первое место в мире по переводам. Вместе с советским народом 100-летие со дня рождения вождя мирового пролетариата будут отмечать народы всех стран («СВЕТ И ЛЕНИН», 1 стр.).

Сегодня на страницах «Голосу Радзімы» выступает начальник Главного управления механизации и электрификации сельского хозяйства Н. Мельник. «В этом году на полях колхозов и совхозов будет работать 66 тысяч тракторов, 24 тысячи зерновых и силосоуборочных комбайнов, 39 тысяч грузовых автомобилей и много другой сложной техники, — рассказал нашему корреспонденту Н. Мельник. — У нас полностью механизирована обработка почвы, сев зерновых, кукурузы, сахарной свеклы. В сельском хозяйстве республики трудится 121 тысяча механизаторов и около 40 тысяч специалистов с высшим и средним сельскохозяйственным образованием. Успешно идет электрификация деревни» («ТЭХНІКА І ДЗЕ НА ПАЛІ» 2—3 стр.).

Известная шведская пианистка Ингер Викстрем, обехавшая почти весь мир, сейчас находится на гастролях в Советском Союзе. «Зрители всюду очень благодарный народ, — говорит она, — но советская музыкальная публика, несомненно, лучшая в мире». Тепло отзываясь артистка о своих минских слушателях, высоко оценивает мастерство белорусских музыкантов. Большое впечатле-

ние произвел на нее сам город. «Минск — это красавец-исполин, — говорит Ингер Викстрем. — На площади Победы горит вечный огонь славы. Пионеры приносят к нему цветы... Мне кажется, что, стоя у огня в почетном карауле, они не только отдадут честь тем, кто пал в борьбе, но и защищают свой сегодняшний радостный мир» («ИНГЕР ВІКСТРЭМ: АДДАЮ ПЕРАВАГУ МІНЧАНАМ», 4 стр.).

Накануне празднования белорусским народом 50-летия своей республики в Торонто вышла книжка генерального секретаря Главного правления Фелерации русских каналовцев Григория Окуневича «50 лет Белорусской республики». Она является выражением светлой и глубокой сыновней любви автора к своей матери-Белоруссии, рассказывает о трудном пути нашего народа, напоминает про страшные преступления предателей, которые вместе с чужеземными фашистами подняли руку на свой народ. Еще и сейчас живут за океаном такие преступники, как Гутыко, Рагуля, Гутырчик, которые помогали гитлеровцам устанавливать на нашей земле «новый порядок». Наверно, и в этом году они собирались где-нибудь в Нью-Йорке, чтобы отметить «Акт 25 сакавіка» — эту химеру белорусских буржуазных националистов. Григорий Окуневич разоблачает подобных людей, подчеркивает, что они никогда не имели и не будут иметь влияния на честных эмигрантов за рубежом («ДУШОЮ ЗВЯЗАНЫ З РАДЗІМАЙ» 5 стр.).

Народный артист РСФСР Валентин Филатов — внук и сын цирковых артистов. Он начал выступать как акробат, когда ему было всего шесть лет. И уже в детстве возникла у него мечта стать дрессировщиком хищников. Сейчас весь мир знает знаменитый «Медвежий цирк» Филатова, талантливому дрессировщику аплодировали Лондон и Токио, Нью-Йорк и Монреаль. Глядя на косопалых, внешне добродушных питомцев Филатова, удивительно легко и естественно выполняющих свои трюки, трудно догадаться, сколько напряженного кропотливого труда кроется за этим веселым увлекательным зрелищем. Представителю славной плеяды артистов советского цирка Валентину Филатову посвящен очерк «МАИСТАР НЕБЯСПЕЧНАЙ ПРАФЕСІІ» (8 стр.).

PAGES FROM LENIN'S LIFE

Lenin's *What Is to be Done?*, written in 1902, is a remarkable book which played a great part in establishing the Party. It set out in detail and substantiated the plan for building the proletarian Marxist Party and its role as the leading force of the working class.

What Lenin had in mind was a truly revolutionary workers' party of an entirely new type, differing from the parties of the Second International, capable of organizing and leading the working class of Russia in the overthrow of the tsarist autocracy and capitalism. To lead the working class movement, the Party had to be armed with an advanced revolutionary theory, the theory of Marxism, which it had to introduce into the working class movement, thereby making that movement socialist-conscious. «Without a revolutionary theory there can be no revolutionary movement», he declared.

Lenin gave a great deal of time to preparations for the Second Congress of the Party (1903). He drafted the Party's rules, worked out the plan for the organizational side of the Congress, and drafted the resolutions. Lenin took an active part in directing the Congress and its work. Among the delegates to the Congress were some opportunists, inconsistent revolutionaries who did not accept every part of Lenin's plan for building the Party. But the majority of the Congress accepted the programme prepared by *Iskra*, and the Congress approved it. At the time, it was the only Party programme which set out the struggle for the dictatorship of the proletariat as the proletarian Party's main task. Guided by this programme, the Party worked successfully for the victory of the socialist revolution in Russia.

In the elections to the Central Committee and the *Iskra* Editorial Board, Lenin's supporters won a majority («*bolshinstvo*» in Russian), and from then on they were known as the Bolsheviks, while the opportunists, who were in a minority («*menshinstvo*») came to be known as the Mensheviks. Thus, at the Second Congress in 1903, Lenin's Bolshevik Party emerged as a new type of proletarian party. Lenin described the work of the Se-

cond Congress, the differences and the splitting activity of the Mensheviks after the Congress in his book *One Step Forward, Two Steps Back*.

THE FIRST ATTACK ON TSARISM

For many years after the Second Congress, a stubborn, fierce struggle raged between the Bolsheviks and the Mensheviks, who tried to get the Party to take the opportunist path. This they failed to do, because Lenin safeguarded the new revolutionary Party. He guided the Party committees directly, sent them letters giving detailed instructions on how to conduct work in various conditions, in periods of revolutionary upsurge and decline. He took the most active part in preparing the Party Congresses and in holding them. He gave the main reports at the Third Congress in 1905, the Fourth Congress in 1906, and the Fifth Congress in 1907. He informed the mass of workers about the struggle taking place between the Bolsheviks and the Mensheviks at the congresses, and wrote pamphlets and articles. In 1905, he wrote *Two Tactics of Social-Democracy in the Democratic Revolution*, which, like other works written during the 1905-1907 revolution, puts forward a number of absolutely new questions of Party tactics: a provisional revolutionary government and the attitude to it of the revolutionary Social-Democrats; the revolutionary democratic dictatorship of the proletariat and the peasantry, and its tasks in the course of the revolution; the preparation of an armed uprising; the confiscation of landed estates, to be followed by the nationalization of the land. In early November 1905, Lenin arrived in St. Petersburg to direct the revolutionary struggle on the spot.

Lenin and the Bolsheviks believed that the revolution, which had broken out in Russia in January 1905, was a bourgeois-democratic one. Its task to do away with the relics of the serf system, to overthrow tsarism and win democratic freedom. Lenin was the first Marxist to bring out the specific features of the bourgeois-democratic revolution in the epoch of imperialism, and its motive forces and pro-

spects. He believed that the proletariat stood to gain from a complete victory of the bourgeois revolution, because it brought forward and made easier its struggle for socialism. Moreover, it was the proletariat that was to become the main motive force and leader of the revolution. The peasantry, who were interested in taking the land away from the landlords and in overthrowing tsarism, were the ally of the proletariat. Consequently, the scope of the revolution depended on the behaviour of its main motive forces — the proletariat and the peasantry. As for the Russian bourgeoisie, they wanted tsarism retained, and because of their class character could not be revolutionary. The Bolsheviks believed, therefore, that the bourgeoisie must be pushed aside and isolated from the masses.

The first revolution in Russia was, in terms of motive force, a people's revolution, and, said Lenin, proletarian in mode of struggle. It was headed by the working class, with the peasantry as its ally. But despite the staunch struggle of the working class, which staged armed uprisings in Moscow and other big cities, and despite the massive peasant action against the landowners, the revolution was crushed by tsarism. Following the defeat of the revolution at the end of 1907, Lenin had to leave Russia and settle abroad once again. He went first to Geneva and then to Paris.

All Lenin's thoughts were devoted to the Russian revolution. The defeat of the 1905-1907 revolution did not break his will to struggle. He devoted himself to Party work and to preparing another revolution with renewed strength and energy. Lenin was quite sure that the defeat was temporary, and that victory over autocracy was inevitable.

LENIN'S STRUGGLE FOR THE PARTY IN THE YEARS OF REACTION

At the very start of his revolutionary activity, Lenin very clearly realized the importance of the Social-Democrats' obtaining a good knowledge of Marxist philosophy, but he had neither the time nor the energy to take up philosophy as a special

study. However, the spread of philosophic trends hostile to materialism, including those of some vacillating Marxists, during the period of reaction made Lenin take up philosophical questions in earnest. The result was *Materialism and Empirio-Criticism*, his main philosophical work. In it he exposed the opponents of Marxist philosophy and showed that there is a close connection between philosophy and politics, and that Marxism is a single entity of scientific theory and revolutionary practice.

In the political sphere, Lenin's efforts at the time were directed mainly towards preserving the revolutionary underground Party organization, which meant fighting the Mensheviks, who were intent on liquidating the illegal Party and replacing it by a purely legal reformist organization adapted to the conditions of the tsarist regime.

Trotsky, who pretended that he was not taking sides, gave all-out help to the Mensheviks. That is the period in which Lenin branded Trotsky an out-and-out factionalist and traitor, a Judas. At the same time, Lenin carried on an implacable struggle against the «Leftists», who denied the need to make use of legal opportunities, including the legislative Duma. Lenin believed that in its struggle against the autocracy the Party should use flexible tactics, combining legal and illegal forms of struggle.

BIRTH OF THE NEWSPAPER «PRAVDA»

The conference of Bolsheviks held in Prague in 1912 decided to expel the Menshevik liquidators from the Party. The conference urged all Party members to fight liquidationist tendencies, to explain their danger to the cause of liberating the working class, and to concentrate all efforts on restoring and strengthening the illegal Party organizations.

On the initiative of St. Petersburg workers, which was warmly supported by Lenin, a legal Bolshevik daily began to appear in the spring of 1912. It was called *Pravda* (Truth). The day of its first issue has become a holiday of the working class press.

(To be continued)

ІНГЕР ВІКСТРЭМ: АДДАЮ ПЕРАВАГУ МІНЧАНАМ

Яна аб'ехала амаль увесць свет, гэта яшчэ зусім маладая шведская піяністка. Гастраліравала ў многіх краінах Еўропы, чатыры разы пабывала ў Амерыцы.

— Гледачы ўсюды вельмі ўдзячны народ, — гаворыць Інгер Вікстрэм. — Але савецкая музычная аўдыторыя, бласпярэчна, лепшая ў свеце.

І Інгер расказвае аб тым, з якой цешлівай і сардэчнасцю сустракалі яе ў час себелітніх гастраліяў па СССР талісцы, кіяўляне, жыхары Львова.

— І ўсё ж сярод усіх я аддаю перавагу мінчанам. У час канцэртаў яны сядзяць фантастычна ціха, але ў той жа час успрымаюць усё з неперадавальным энтузіязмам. На першым фартапійным канцэрце, які я давала ў зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі, мне давялося сыграць сем рэчэў на «біс».

У праграме Інгер Вікстрэм — самыя розныя творы, пачынаючы з Баха і канчаючы сучаснай музыкай. І, зразумела, ж, Грыг — горадсць усіх скандынаваў.

Беларусы, рускія, украінцы любяць Грыга. А на радзіме шведскай піяністкі велізарнай папулярнасцю карыстаюцца творы Чайкоўскага, Мусарскага, Штакавіча, Пракоф'ева.

Калі Інгер палюбіла рускую музыку? На гэта пытанне яна не можа даць прамы адказ. Піяністцы здаецца, што рускія мелодыі заўсёды жылі недзе з ёй побач.

— Усюды, дзе б я ні была (а Інгер гастраліруе воль воль дзесяць год), гуцьць руская музыка. Яна паланіла свет, заваявала сэрцы мільянаў людзей усіх кантынентаў.

Высока ацаніла піяністка акустыку канцэртнай залы мінскай філармоніі.

— Такой акустыцы могуць пазаздросціць буйнейшыя залы Еўропы і Амерыкі, — гаворыць Інгер. — Выдатная планіроўка залы дазваляе гледачам з самых далёкіх месц не толькі добра чуць, але і бачыць выканаўцу.

Інгер упершыню была ў Беларусі. І зусім натуральна, што яе цікавіла тут усё. Яна многа чытала аб тых ахвярах, якія панёс горад у час другой сусветнай вайны.

— А цяпер перада мной прыгажун-волат. Выдатныя жылыя кварталы, цудоўныя паркі, скверы. На вуліцах многа моладзі. Яна вясёлая, жыццярадасная. Па некалькі разоў у дзень мне даводзілася праязджаць праз адну з цэнтральных плошчаў Мінска. Гараджане назвалі яе плошчай Перамогі. Тут, ля помніка паўшым у баі з фашызмам, гарыць вечны агонь славы. Піянеры прыносяць да яго жывыя кветкі. І нельга без слёз глядзець на тое, як хлончыкі і дзіўчынкі нясуць ганаровую варту ля вечнага агню. Мне здаецца, гэтым яны не толькі аддаюць даніну павагі тым, хто загінуў у барацьбе за іх свабоду, гэтым яны абараняюць свой сённяшні радасны свет.

І. МУХІНА.

СУВЯЗЬ КРАІНЫ ў ЛІЧБАХ

Нядаўна выдавецтва «Сувязь» выпусціла цікавую кнігу пра развіццё сувязі ў нашай краіне за гады Савецкай улады. Прыцягвае ўвагу аддзел, прысвечаны нашай рэспубліцы. Напрыклад, у 1913 годзе жыхары Беларусі адправілі 33 мільёны пісьмаў. А ў 1967 годзе ва ўсе канцы нашай краіны пайшло ад насельніцтва рэспублікі 226 мільёнаў пісьмаў. Да рэвалюцыі жыхары Беларусі атрымлівалі за год прыкладна 20 мільёнаў экзэмпляраў газет і часопісаў. У 1967 годзе працоўныя рэспублікі атрымалі 1 мільярд экзэмпляраў розных перыядычных выданняў.

У 1940 годзе насельніцтва нашай рэспублікі карысталася 31 тысячай радыёпрыёмнікаў. У кватэрах рабочых, служачых, калгаснікаў было ўстаноўлена 160 тысяч радыётрансляцыйных кропак. У 1967 годзе ў рэспубліцы было 1 030 тысяч радыёпрыёмнікаў і 1 624 тысячы радыёкропак. Калі на зары развіцця тэлебачання, г. зн. у 1955 годзе, на ўсю рэспубліку было ўсяго 5 тэлевізараў, дык цяпер іх налічваецца 645 тысяч, у тым ліку ў сельскай мясцовасці — 142 тысячы.

«Голас Радзімы»

№ 15 (1073)

НА ЗДЫМКАХ: куток Віцебска старога...

і новага.

Фота Г. УСЛАВАВА.

Канстанцыя БУЙЛА

ЗЕМЛЯКАМ

Старэйшая беларуская паэтэса Канстанцыя БУЙЛА, якая жыве ў Маскве, праслала ў нашу рэдакцыю новы верш, прысвечаны землякам за мяжой. Прапануем яго ўвазе чытачоў

Зямляча мой — дзе б ты ні жыў,

Народ цябе, як брата, прыме —
Калі Радзіму ты любіў,
Калі не здрадзіў ты Радзіме.
Была вайна — быў трудны час...
Па свеце раскідала доля
Ад Беларусі — многіх вас,
У чужыну — не па добрай волі.
Аб ёй хварэеце душой,
Туга вам грудзі выядае

А час жа страшны той прайшоў
А маці ўсіх дзяцей кажае.
Мы ведаем — не проста вам
З прывычным бытам развітацца,
А можна ж, жывучы і там,
Заўсёды беларусам звацца.
Калі Радзіму ты любіў,
Калі не здрадзіў ты Радзіме,
Народ цябе, як брата, прыме,
Дзе б ты ні жыў, дзе б ты ні быў.

БУКЛЕТЫ И ФАКТЫ

Директор пресо-службы НАТО Рудольф Пекельхеринг, снабжая меня пропагандистской литературой, воспевающей заслуги этой военной организации, сказал:

— Берите все, что лежит на полке, не стесняйтесь. Может случиться такое чудо, что вы напишете о НАТО объективную статью.

— Чудес на свете не бывает, — ответил я. — Что же касается статей, то мы, когда пишем их, всегда опираемся на объективную информацию. Если вы хотите, чтобы из-под моего пера вышло «Слово в защиту НАТО», дайте мне для этого основания.

— Изучайте внимательно нашу литературу, и НАТО предстанет перед вами совсем в ином свете.

Этот разговор происходил в штаб-квартире НАТО под Брюсселем.

Вернувшись в гостиницу, я стал рассматривать врученные мне материалы. В глаза бросился красочно выполненный буклет под вызывающим названием «Почему НАТО?».

«Ого, — подумалось мне, — недоверие к блоку, видимо, задело за живое его покровителей, раз они решили поставить вопрос так рискованно». Просмотрев внимательно буклет, я обнаружил в нем ряд вопросов, касающихся целей и деятельности НАТО. Ответы могли послужить тезисами для «Слова в защиту НАТО». Но для убедительности нужен был фак-

тический материал, а в буклете он начисто отсутствовал. Не было его и в других брошюрах, предоставленных мне пресс-центром НАТО.

Решив раздобыть дополнительную информацию, я на следующий день снова направился в пресс-центр. Господин Пекельхеринг не было, пришлось обратиться к одному из его помощников. Он попросил уточнить, какая именно информация мне нужна. Развернув буклет, я начал:

— Здесь поставлен вопрос, противится ли НАТО разоружению, и сказано, что, наоборот, она стоит за разоружение и даже внесла какие-то предложения, которые Советский Союз отверг. Не можете ли вы познакомить меня с резолюциями совета НАТО, в которых содержались бы такие предложения?

Мой собеседник замялся, потом пустился в путанные рассуждения, из которых я понял, что таких резолюций у него нет.

— Тогда, — продолжал я, — разъясните мне, каким образом это утверждение совмещается с резолюцией ноябрьской сессии Совета НАТО, в которой, насколько мне известно, поставлен вопрос об усилении военных приготовлений в Европе, о создании объединенных военно-морских сил в Средиземноморье и Северной Атлантике? Мне также неясно, каким образом можно увязать провозглашенное в буклете стремление к разоружению с перевооружением Запад-

ной Германии и с тем, что она — в рамках НАТО — стала самым мощным в военном отношении государством Западной Европы?..

— Давайте оставим эту тему, поскольку она требует слишком длинных объяснений.

— Хорошо, пойдём дальше. Здесь спрашивается, дорого ли обходится участие в НАТО, и утверждается, что недорого, поскольку существование этой военной организации облегчает бремя вооружения для отдельных стран. Не можете ли вы мне сообщить данные о том, насколько уменьшилось это бремя с тех пор, как существует Североатлантический пакт?

Увы, таких данных у чиновника НАТО не было.

— Я только что вернулся из Люксембурга, — сказал я, — и там узнал, что правительство герцогства, желая облегчить взваленное на его плечи военное бремя, приняло решение о роспуске регулярной армии. Но мне рассказали, что на Люксембург был оказан нажим с целью восстановления армии и даже увеличения военных расходов. Не находите ли вы, что этот факт противоречит тому, что написано в буклете?

Мой собеседник начинал проявлять признаки недовольства, но я решил его не выпускать.

— Далее читаю: «Является ли НАТО американской организацией?» И ответ — ничего подобного, так как США участвуют в ней на рав-

ных правах с четырнадцатью другими государствами. Но я знаю доподлинно, что одна из причин, по которой Франция покинула военную организацию НАТО, заключается именно в том, что в ней, как говорил не раз президент де Голль, «все командуют американцы». И это подтверждается тем, что ключевые посты в верховном командовании принадлежат «лакированным козырькам» из Пентагона, которые считают достойными себя лишь коллег из бундесвера. А приведенный мною факт нажима на Люксембург? Разве это признак равенства? Разве это не противоречит тому, что написано вами?

Сидевший против меня чиновник молчал, лицо его стало неподвижным.

— В брошюре также утверждается, что НАТО обещала народам «мир и свободу». А война во Вьетнаме? Не думаете ли вы, что НАТО тоже несет за нее ответственность? Ведь войну ведет государство, входящее в НАТО. И вы либо одобряете ее, либо ничего не можете сделать, несмотря на равноправие со своим заокеанским союзником. Что же касается слова «свобода», я бы на вашем месте вообще его опустил в буклете. Фашистские режимы в Испании и Португалии...

— Испания не входит в НАТО, — пробормотал чиновник.

— Формально не входит, но она связана с США сепаратным военным соглашением, на ее территории распо-

ложены американские базы. Кого они защищают? Свободу? Но свободы в Испании нет уже тридцать лет. И это особенно наглядно показало введение чрезвычайного положения в Греции? Что сделала НАТО, чтобы защитить демократию в этой стране? Нет ли у вас на сей счет каких-нибудь данных? Скажем, резолюции совета НАТО, осуждающей военный режим, упразднивший остатки демократических свобод в этой стране?

«Нет!» — тут же сказал чиновник, вставая и давая мне понять, что он хотел бы прекратить этот разговор. Да и я исчерпал запас своих вопросов. Прощаясь, я попытался передать господину Пекельхерингу, что из моей попытки написать статью о НАТО в том духе, в каком ему хотелось бы, ничего не вышло. Не вышло потому, что пропагандистские утверждения, содержащиеся в изданиях пресс-центра НАТО, не подтверждены фактическим материалом. А факты, которые общеизвестны, противоречат этим утверждениям.

Открою секрет: разговора с чиновником в действительности не было. Но он наверняка был бы примерно таким, если бы я и впрямь решил просить в пресс-центре НАТО фактических подтверждений его лицемерных пропагандистских установок.

Ю. БОЧКАРЕВ,
АПН.

ЧАЛАВЕК 3 «КАП АРКОНА»

Нават цяжка сабе ўявіць, што гэты чалавек, заўсёды энергічны, вясёлы, перанёс у жыцці страшную трагедыю, якая магла зладзіць яго назаўсёды, выбіць, як жаўца, з калены. Але не! Мікалай Макаравіч Пятрэнка, цяпер бацька двух дарослых дзяцей, застаўся такім жа жыццялюбам, якім быў і перад вайной.

Аб перажытым Мікалай Макаравіч не любіць весці доўгія размовы.

— У мінулую вайну дасталося ўсім. Усё цяжкае, што прышлося на долю нашага пакалення, акупілася адным: перамогай. У мяне можна было вытрымаць любячы выпрабаванні... А ўспаміны... Вядома, цяжка выкрасліць з памяці, ды і нельга выкрасліць таго, што было.

Мікалай Макаравіч часам увечары, калі ўсе ўжо адпачываюць, бярэ ў рукі нотную паперу, аловак, і рука прывычна выводзіць скрыпачны ключ. А за ім чорнымі кропкамі кладуцца нотныя знакі. Невялікая паўза — і новыя ноты ўнікаюць пад алоўкам. З гэтым Мікалай Макаравіч шчыльна зачыняе дзверы, што вядуць у спальню, каб не турбаваць дзяцей, бярэ ў рукі домру. Ціха-ціха папылі па пакоі гукі — то трывожна-сумныя, то суровыя...

А раніцай Мікалай Пятрэнка зноў, жыццядарасны і бадзёры, сляшаецца ў педагогічнае вучылішча, дзе працуе намеснікам дырэктара па вучэбнай рабоце і выкладае беларускую мову і літаратуру.

Музыка — другое прызначэнне Мікалая Макаравіча, якому ён аддае свой вольны час вольна ўжо 15 гадоў. Няма ў гэтага чалавека спецыяльнай музычнай адукацыі, але прыродны здольнасці, бязмежная любоў да мастацтва зрабілі яго не толькі добрым музыкантам, але і таленавітым кампазітарам.

Чулі «Ручнікі»? Гэтую жартоўную лірычную песню ў Беларусі ведаюць, бадай, усе, яе спяваюць прафесіянальныя артысты і самадзейныя калектывы, яна часта гучыць па радыё. Як на крылах, гэта цудоўная песня заляцела ва ўсе куткі Радзімы, загучала ў нашых суседзях на польскай мове. Напісаў яе на словы беларускай паэты Веры Вярбы Мікалай Пятрэнка.

Ды ці толькі «Ручнікі»! Каля сотні песень стварыў самадзейны кампазітар з Палатка. Вясёлы жарт, цёпла лірыка — вось асноўная тэматыка твораў Мікалая Пятрэнка. Прэміяй рэспубліканскага агляду самадзейнасці адзначана яго задушаўная лірычная песня «Вішні спелыя», якая напісана на словы Р. Барадуліна.

У падарунак роднай рэспубліцы да яе 50-годдзя Мікалай Пятрэнка стварыў песні «Край мой, Беларусь» на словы Н. Глевіча і «Беларусь мая, Беларусь», словы якой напісаў паэт Ул. Карызна. Есць у самадзейнага кампазітара і свая ланіціна — цэлы

цыкл песень на словы паэтаў П. Броўкі, К. Кірэенкі і іншых.

«Дума пра Карбышава» — першы твор кампазітара, навеяны перажытым у суровы час вайны. Гэта песня аб мужнасці, аб цвёрдай волі, аб вялікім і прыгожым пачуцці любі чалавека да сваёй маці-Радзімы.

...І вось на паперу зноў кладуцца нотныя знакі, нараджаецца мелодыя, якая ўваскрашае перажытае. У які раз ён адрываецца ад работы, позірк спыняецца на адной са старонак часопіса «Огонек»: велізарны карабель, ахоплены полымем, нахіліўся на бок.

...Канчалася вайна з гітлераўцамі. Фашысты ў тэрміновым парадку замяталі сляды сваіх злачынстваў, ліквідоўвалі лагеры смерці. У сакавіку 1945 года вязняў страшэннай фабрыкі смерці — лагера Нойнгам вывелі з-за калючага дроту і пагналі калонай да Любекскай бухты, на рэйдзе якой стаяла некалькі вялізных суднаў, у тым ліку і акіянскае «Кап Аркон». Каля пяці тысяч вязняў трапіла на яго борт, па дзве тысячы пагрузілі на «Цільбек» і «Атэн».

У глыбокі тлум «Кап Аркона» трапіў і Мікалай Пятрэнка. Рускія, французы, палікі, немцы, югаславы... На перапоўненым судне апынуліся людзі з усіх краін Еўропы. І ўсіх іх чакаў адзін лёс: плывучыя турмы выведдуць у чыстае мора, а там тарпедны залп — і ўсё будзе скончана.

Але трагедыя адбылася ў самой бухце, адбылася 3 мая, усяго за два дні да вызвалення.

Удзень знянцку наляцелі англійскія самалёты, цяжкія бомбы пасыпаліся на «Кап Аркон». Наступны ўдар даўся па «Цільбеку». Праз некалькі хвілін ён быў пахаваны ў марской бездані.

А на «Кап Арконе» пачалося страшэннае: судна загарэлася, пачало хліпаць і хутка лягло на бок. Людзі ў пошуках ратунку кідаліся ў ваду. Імкнуліся плысці да берага. Але ўсюды шасталі фашысцкія катэры і ва ўпор білі з кулямётаў.

Праз ілюмінатар вылез з ахопленнага полымем карабля і Мікалай Пятрэнка. Хацеў плысці, але для знясленага чалавека гэта было цяжка, ды і кулямётны агонь закрыў шлях да берага. Тады, сабраўшы апошнія сілы, Мікалай па якарнаму ланцугу палез на палубу, якую лізала полымя.

...Вечарам англійскія войскі прыйшлі на ўзбярэжжа. Да палаючага судна падыйшлі катэры. Дзве сотні чалавек былі выратаваны. Дзве сотні з пяці тысяч.

Такі цяжкі лёс выпавіў Мікалаю Пятрэнку. Сярод яго шматлікай пошты часта трапляюцца пісьмы з Рыгі, Слоніма, Луганска, Горак. Пішуць тыя, каму давялося застацца ў жывых з ліку вязняў плывучай турмы. Людзі чакаюць, што іх сябра адгукнецца на перажытае новай песняй.

М. БУТРЫМОВІЧ.

У Пінскім індустрыяльна-педагагічным тэхнікуме вучыцца група юнакоў з Туніса. Маладыя людзі авалодваюць спецыяльнымі тэхнікаў-механікаў і тэхнікаў-электрыкаў. У вольны ад вучобы час савецкія і зарубежныя студэнты ходзяць на экскурсіі, удзельнічаюць у канцэртах мастацкай самадзейнасці, займаюцца спортам. Вывучаючы рускую мову, юнакі з Туніса навуваюць у той жа час роднай мове савецкіх рэбяў. НА ЗДЫМКУ: асновы арабскага пісьма пры дапамозе туніскіх сяброў вывучае студэнт Міхаіл БАНАРЭР (злева).

АЎТОГРАФ У ПАДАРУНАК

З кожным годам мацнеюць сяброўскія сувязі беларускіх пісьменнікаў з прадаўцамі літаратуры. Гасцямі нашай рэспублікі былі пісьменнікі Расійскай Федэрацыі, Украіны, Літвы, Грузіі, Узбекістана. Амаль усе яны дарылі бібліятэцы Саюза пісьменнікаў БССР свае творы з аўтографамі. Так сабралася сваёасаблівае «бібліятэчка падарункаў». Тут кнігі В. Катаева, С. Міхалкова, А. Пракоф'ева, Я. Хелемскага, Ч. Айгматава, П. Панча, М. Нягнібяды, Э. Межалайціса і іншых. Кнігу «У пошуках герояў Брэсцкай крэпасці» перадаў пісьменніцкай бібліятэцы С. Смірноў. В. Кажэўнікаў падарыў мінчанам свой раман «Зары наеустрач».

Есць сярод падарункаў і творы беларускіх пісьменнікаў, якія выданы на мо-

вах народаў СССР і краін сацыялізма. Напрыклад, раман І. Мележа «Людзі на балоце» перакладзен на украінскую мову. На чэшскую, балгарскую і польскую мовы перакладзены раманы і апавесці Я. Брыля, І. Шамякіна, В. Быкава. Даслалі гэтыя кнігі перакладчыкі. Балгарскі паэт і літаратуразнаўца Г. Выльчаў перадаў у дар бібліятэцы апублікаваны артыкул «Балгары і беларусы ў літаратурных кантактах».

Асабліва багата кніг з аўтографамі наступае ад беларускіх пісьменнікаў. Тут творы П. Броўкі, А. Куляшова, К. Крапівы, Я. Майра, М. Лынькова, Ул. Дубоўкі і многіх іншых. Гэтыя падарункі экспануюцца ў вестыбюлі Дома Саюза пісьменнікаў БССР.

К. ІЛЬІН.

«ПАМ'ЯЦЬ РАСІІ»

Кніга-альбом пад такой назвай толькі што выйшла ў выдавецтве «Савецкая Расія». Яна прысвечана помнікам гісторыі і культуры. Гэта кніга аб тым, што Расія свята памятае і беражліва захоўвае.

Каля 500 ілюстрацый, па якіх можна «прачытаць» гісторыю, пазнаёмяць чытача з помнікамі даўніны Масквы, Ленінграда, Ноўгарада, Пскова, Уладзіміра, Суздаля, Яраслаўля, прывядуць у Кіев і Паволжа...

Кніга — успаміны не толькі аб далёкім мінулым, але і аб падзеях, якія адбываліся зусім нядаўна, — аб рэвалюцыйных сутычках з самадзяржаўем, аб героях бальшавіцкага падполля, аб Ул. І. Леніну, аб барацьбе і здзяйсненнях ленинскага пакалення рэвалюцыянераў.

ЗАКАЗ ДЛЯ ВАТЭРЛОО

Шумерлінская скургалантарэйная фабрыка ў Чувашы выканала заказ для аснашчэння адрозных армій. І самыя прыдзірлівыя інтэнданты засталіся задаволены. Імяна такія салдацкія ранды і гусарскія ташкі (сумачкі тыпу планшэтак) былі ў арміі, калі загрымелі выстралы бітвы пры Ватэрлоо.

Фільм «Ватэрлоо» сумеснай савецка-італьянскай вытворчасці ставіць Сяргей Бандарчук. Гэта будзе глыбока антываенны фільм. Таму заказ кінематаграфістаў чувашскай скургалантарэйнычкі выканалі з асаблівым задавальненнем.

УСМЕШКІ

— Чаму паліўнічы ў час стральбы закрывае адно вока?

— Таму, што калі ён закрые і другое, дык нічога не застрэліць.

Двое адправіліся на палыванне. Калі яны ўваходзілі ў чаротавыя зараснікі, адзін з іх сказаў:

— Асцярожней, тут могуць быць качкі.

— Няхай будуць. Ты думаш, я іх баюся?

ІМЯ народнага артыста РСФСР Валянціна Філатава добра вядома ва ўсім свеце не толькі дзеячам старадаўняга і вечна юнага мастацтва цырка. Мільёны глядачоў многіх краін абодвух паўшар'яў з захапленнем апладзіравалі цудоўнаму атракцыёну «Мядзведжы цырк», у якім з асаблівай сілай праявіўся талент артыста, выдатнага дрэсіроўшчыка, удумлівага рэжысёра.

В. Філатаў — сын і ўнук цыркавых артыстаў. Яго артыстычная біяграфія пачалася ў 1926 годзе, калі яму было ўсяго толькі шасць гадоў. У гэтым узросце ён ужо выступае як акрабат. Але не гэта прафесія прыцягвала яго, як магніт. Яго марай было выступаць з драпежнікамі.

Адзін выпадак, які здарыўся з ім праз два гады, здавалася, назаўсёды адаб'е ў хлопца ахвоту прывітаць сябе дрэсіроўцы драпежнікаў. А адбылося вось што. Праходзячы некалькіх кулісамі цырка, васьмігадовы Валянцін па неасцярожнасці трапіў у лапы велізарнага, раз'юшанага мядзведзя. На рэспачныя крыкі хлопчыка прыбеглі яго бацька і браты, якія, на шчасце, аказаліся непдалёку. Разам ім удалося адб'ць у раз'юшанага зверва Валянціна, які сцякаў крывёю. Рубцы, што засталіся на целе, да гэтага часу нагадваюць аб яго першай сустрэчы з мядзведзем. Пасля гэтага выпадку галава сям'і — Іван Лазаравіч Філатаў — вырашыў безваротна пайсці з цырка.

— Досыць, кропка, — сказаў ён. — Паедзем у Маскву. Ты, Валя, будзеш вучыцца, станеш адукаваным чалавекам.

На працягу сямі год хлопчык вучыўся ў школе, а потым стаў асістэнтам у мужа сваёй сястры, вядомага дрэсіроўшчыка Аляксандра Мікалаевіча Карнілава, цяпер заслужанага артыста РСФСР. За гэтыя сем гадоў мара хлопчыка стаць дрэсіроўшчыкам не толькі не згасла, а наадварот, яшчэ больш захапіла яго. І гэта зусім зразумела. Бацька, які працаваў у Маскве намеснікам начальніка Заацэнтры, неўзабаве ператварыў іх вялікую кватэру ў Ноўі каўчэг. Кожны раз са сваіх пастаянных раз'ездаў ён прывозіў жывёл — ільвянят, малпачак, медзведзянят, розных птушак.

Валянцін мог падоўгу забавляцца са звяркамі. І, зразумела, хлопчык, сам таго не заўважаючы, пазнаваў іх звычкі, нораў, вучыўся ўздзейнічаць на іх, гэта значыць па сутнасці спэцыялістаў тыя пачаткі, без якіх немагчыма майстэрства дрэсіроўкі. І калі цяпер імя Ва-

лянціна Філатава стаць у радзе самых выдатных імён майстроў савецкага цырка, то гэтым ён абавязаны перш за ўсё сваёй бізнесмай працавітасці, моцнай волі, усёпаглынаючаму захапленню дрэсіроўкай, якую справядліва лічыць справай свайго жыцця.

Філатаўскі «Мядзведжы цырк», створаны ім, вядомы больш за 20 год назад, належаць да ліку самых выдатных дасягненняў савецкага цыркавага мастацтва. Дзе ён ні дэманстраваўся — у Рызе ці Лондане, Мінску ці Токію, Туле ці Манрэалі, Горкім ці Нью-Йорку, — зават самага спакушанага глядача ён не пакідае, не можа пакінуць аб'якавым.

З таго моманту, калі інспектар гучна аб'яўляе выступленне народнага артыста РСФСР Валянціна Філатава і пад вясклы перазвон валдайскага звончочкаў на манеж па-маладзецку выкатвае ямшчыцкая тройка, у якую запрэжаны тры мядзведзі, кіруючы касалапым фурманам, — з гэтага моманту і аж да ашаламляльнага фіналу — гонкі мядзведзяў на матацыклах — у зале не змаўкаюць смех і воплескі. На самай справе, чацвераногія акрабаты, жанглёры, эквілібрысты, гімнасты, канатаходцы, антыпадысты, ролікабежцы, веласпедысты

дэманструюць цуды спрыту, высокага тэхнічнага майстэрства і сапраўднага артыстызму. А чаго варты пацешныя рэпрызы клоуна Мака — аднаго са старэйшых акцёраў мядзведжай групы!

У час выступлення Валянціна Філатаў знаходзіцца на манежы, і вясёла ўсміхаючыся не выходзіць з яго прыгожага, выразнага твару. Вядома, што радысць глядачоў яго радысць.

І можна толькі здагадвацца, колькі за ўсім гэтым вясёлым феерычным відовішчам хаваецца напружанай працы, бяссонных начэй, пакутлівых думак, пошукаў. Толькі дрэсіроўшчыкі ў поўнай меры ведаюць, колькі трэба патраціць сіл і нерваў, каб дабіцца ад жывёл такіх паводзін, якія на спектаклі ўяўляюцца глядачу зусім лагічнымі, быццам асэнсаванымі. Напрыклад, азартны ў некалькі раундаў бой двух мядзведзяў-баксёраў пры ўдзеле рэферы (таксама, зразумела, мядзведзя), які ў перапынку клапатліва абмахвае ручніком падапечных спартсменаў; або выступленне мядзведзяў-антыпадыстаў, якія на дзіва спрытна круцяць лапамі запаленыя з абодвух бакоў факелы; ці зусім здзіўляючая па сваёй гумарыстычнай афарбоўцы

ЧАТЫРЫ МІЛЬЁНЫ ЭКСПАНАТАЎ

Дзяржаўны гістарычны музей — адно са старэйшых у краіне сховішчаў помнікаў матэрыяльнай культуры і гісторыі народаў, якія насялялі і цяпер насяляюць тэрыторыю Савецкага Саюза. Заснаваны ў 1873 годзе, ён адкрыў сваю першую залу праз дзесяць гадоў у велічным будынку, пабудаваным архітэктарам Шэрвудам і інжынерам Сямёнавым у стараўскім стылі паміж 1875 і 1881 годам...

Цяпер 47 залаў гэтага музея штогод наведваюць больш мільёна трохсот тысяч чалавек, а ў яго сховішчы (дзе сабраны 44 тысячы архіўных спраў) працуюць або стажыруюцца больш за пяць тысяч савецкіх і замежных спецыялістаў.

Сёння колькасць экспанатаў буйнейшага гістарычнага музея краіны дасягнула чатырох мільёнаў. Толькі летась тут зарэгістравана 29 488 паступленняў. Гэта матэрыялы, атрыманыя ад

сцэнка «Мядзведжае вяселле», нядаўна створаная таленавітым дрэсіроўшчыкам...

У любым эпізодзе, у любой сцэны выдатнага атракцыёна «Мядзведжы цырк» кожная дэталю старанна прадумана і выверана таленавітым майстрам задоўга да таго, як яна выносіцца на суд глядача.

Прэса ва ўсіх краінах, дзе давялося выступаць В. Філатаву, нязменна дае самую высокую ацэнку яго непераўзыйдзенаму майстэрству дрэсіроўкі мядзведзяў.

Патрабавальны мастак, ён прывучае кожнага са сваіх асістэнтаў і памочнікаў надзвычай сур'ёзна ставіцца да справы.

— У нашай справе кожны работнік абавязаны быць артыстам, — не стамляецца ён паўтараць. — Трэба памятаць, што толькі здаровы і сыты звер ахвотна і весела працуе на манежы. Ды і наша з вамі бяспека ў многім ад гэтага залежыць...

Праблема бяспекі для дрэсіроўшчыка мядзведзяў мае першастановае значэнне, бо яму даводзіцца мець справу з драпежнікам надзвычай каварным, які да таго ж умее вольмі лоўка маскіраваць свае зласлівыя намеры. Многія недасведчаныя людзі думалі, што мядзведзь — гэтка няспрытная і дабрадушная жывёліна, амаль хатняя. Але гісторыя цырка захоўвае мноства драматычных, крываваў эпізодаў, «героямі» якіх былі вольныя такія дабрадушныя мішкі.

Сабранасць, спакой і асцярожнасць — нязменныя якасці дрэсіроўшчыка, які працуе з драпежнікамі. І гэтыя якасці Валянцін Філатаў цярпліва і настойліва выходзіць ва ўсіх сваіх памочнікаў і ў той творчай моладзі, з якой лёс так ці інакш звязвае яго.

Навучаючы іншых, старанна выходзіць новых артыстаў, В. Філатаў і сам стараецца вучыцца ў сваіх таварышаў па мастацтву. Калі летам 1967 года Уладзімір Рыгоравіч Дураў першым сярод артыстаў савецкага цырка быў удастоены ганаровага звання народнага артыста СССР, Валянцін Філатаў выступіў з артыкулам, прысвечаным гэтай выдатнай падзеі. У ёй ён пісаў: «Для людзей майго пакалення, як між іншым, і для больш малых і больш старых, — Уладзімір Рыгоравіч заўсёды быў і застаецца ўзорам незвычайнай працавітасці, бязмежнай адданасці мастацтву, адданасці, якая носіць дакладную і ўсёвызначную назву — апанаванасць».

Гэтыя ж рысы ў поўнай меры ўласцівы і самому Валянціну Філатаву — прадстаўніку слаўнай плеяды артыстаў савецкага цырка.

Як толькі рака Мухавец ачысцілася ад лёду, спартсмены-воднікі пачалі трэніроўкі. Гэты здымак зроблены ў час трэніровачных заездаў брэстаўчан. На байдарках — майстры спорту СССР Генадзь КАПУЗА, Уладзімір КАРАСЦЯЛЁУ і Леанід БОНДАРАЎ. Трэніруе спартсменаў заслужаны трэнер БССР Эдуард СЕМЕНАС (злева).

Фота В. ГЕРМАНА.

шматлікіх археалагічных экспедыцый, падарункі савецкіх людзей музею, рэдкія рэчы, набытыя закупачнай камісіяй (такіх прадметаў было летась 1 160).

Цяжка расказаць аб усіх экспанатах, якія з'явіліся ў музеі толькі ў апошні месяцы. Тут і унікальны скарб наўгародскіх манет XIV—XV стагоддзяў, і паліўнічыя нажы вельмі трывалай загартоўкі, сакрэт якой шукаюць да гэтага часу (а зрабіў іх тульскі ўмелец Ягор Самсонаў). Есць тут і дакументы нашай эпохі. Напрыклад, альбом з вельмі рэдкімі фатаграфіямі легендарнага героя грамадзянскай вайны Васілія Чапаева і яго баявых

сартнікаў. Сярод дакументаў — харчовыя карткі першых гадоў рэвалюцыі і тыя, якія выдаваліся ў Ленінградзе ў час гітлераўскай блокады.

Многа наведвальнікаў прыцягваюць спецыяльныя выставкі гістарычнага музея. У маі, напрыклад, адкрыецца выстаўка, прысвечаная рускаму самавару. лепшым экспанатам яе будзе самы вялікі самавар краіны. Яго падарылі рабочыя Тульскага Чырвонаснаснажнага патроннага заводу VIII Надзвычайнаму з'езду Саветаў, які прыняў у 1936 годзе новую Канстытуцыю СССР.

С. ГАНКІН, АДН.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС: МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.

ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31, 6-97-92, 6-18-88, 3-15-13.